

VITOLD LITVA PROTIV POLJSKE

(Predstavka br. 26629/95)

PRESUDA

Strazbur, 4. april 2000.

U predmetu Vitold Litva protiv Poljske, Evropski sud za ljudska prava (Drugo odeljenje), zasedajući u veću sastavljenom od:

g. M. FIŠBAH (FISCHBACH), predsednika

g. B. KONFORTI (CONFORTI)

g. G. BONELO (BONELLO)

gđa V. STRAŽNJICKA (STRÁŽNICKÁ)

gđa M. CACA-NIKOLOVSKA (TSATSA-NIKOLOVSKA)

g. A. B. BAKA (BAKA)

g. E. LEVIC (LEVITS), sudija

i g. E. FRIBERGA (FRIBERGH), sekretara Suda

nakon većanja bez prisustva javnosti 7. oktobra 1999. godine i 23. marta 2000. godine, izriče sledeću presudu, usvojenu poslednjeg pomenutog datuma:

POSTUPAK

1. Predmet je Sudu uputila Evropska komisija za ljudska prava (u daljem tekstu: Komisija) 6. marta 1999. godine. Predmet proističe iz predstavke (br. 26629/95) protiv Republike Poljske koju je na osnovu člana 25 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: Konvencija) uložio državljani Poljske, g. Vitold Litva (Witold Litwa) (u daljem tekstu: podnosilac predstavke), 6. avgusta 1994. Svrha zahteva Komisije je da dobije odluku o tome da li predmetne činjenice ukazuju da je tužena država prekršila obaveze iz člana 5, stav 1.

2. Panel Velikog veća je 31. marta 1999. odlučio, shodno članu 5, stav 4 Protokola br. 11 Konvencije posmatranog u vezi s pravilima 100, stav 1 i 24, stav 6 Poslovnika Suda, da će ovaj predmet razmatrati veće ustanovljeno u okviru jednog od odeljenja Suda. Predsednik Suda, g. Vildhaber je prosledio predmet Drugom odeljenju Suda (pravilo 52, st. 2). Veća sastavljeno u okviru tog odeljenja čine: g. J. Makarčik, ex officio, kao izabrani sudija za Poljsku (čl. 27, st. 2 Konvencije i pravilo 26, st. 1 (a)), i g. M. Fišbah, potpredsenik odeljenja (pravilo 26, st. 1 (a) uz pravilo 12). Ostale sudije koje je g. M. Fišbah odredio da čine veće su: i g. B. Konforti, g. G. Bonelo, gđa Caca-Nikolovska, g. A. B. Baka i g. E. Levic (pravilo 26, st. 1 (b)). Nakon toga, pošto g. Makarčik nije bio u mogućnosti da učestvuje u radu veća, poljska vlada (u daljem tekstu: Država) je, na poziv predsednika veća, izjavila da želi da postavi drugog izabranog sudiju na njegovo mesto. Po nalogu predsednika, koji iz toga proistekao, g. Makarčika je zamenila gđa V. Stražnjicka (pravilo 26, st. 1 (a) i pravilo 29).

3. Veće je 27. aprila 1999, shodno pravilu 59, stav 2, odlučilo da održi raspravu po ovom predmetu.

4. Potom je predsednik veća pozvao strane u sporu, shodno pravilu 59, stav 3, da ulože podneske u vezi s ovim predmetom. Sekretar Suda je 3. septembra 1999. primio podneske Države. Podnosilac predstavke je predao svoj podnesak 6. septembra 1999.

5. U skladu s odlukom predsednika, koji je odobrio predstavnicima podnosioca predstavke da se obrate Sudu na poljskom jeziku (pravilo 34, st. 3), rasprava je održana 7. oktobra 1999. u zgradi suda u Strazburu. Pred Sudom su se pojavili:

a) u ime Države

g. K. Drževicki (Drzewicki), ispred Ministarstva inostranih poslova, zastupnik, g. A. Kalinski (Kaliński), advokat, gđa B. Drževicka (Drzewicka) gđa M. Vosek-Viaderek (Wąsek-Wiaderek) savetnici,

b) u ime podnosioca predstavke:

g. P. Solhaj (Solhay), član advokatske komore u Krakovu advokat, g. K. Tor (Tor), član advokatske komore u Krakovu savetnik. Sud je saslušao izlaganja g.

Solhaja i g. Drževickog, kao i odgovore g. Solhaja i g. Drževickog na pitanja koja su postavili članovi Veća.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI SLUČAJA

6. Podnosilac predstavke, rođen 1946. godine je slep na jedno oko a vid na drugom oku mu je teško oštećen.

7. Dana 5. maja 1994. u podne, podnosilac predstavke je uz pomoć svog psa vodiča otišao u poštu br. 30 u Krakovu da proveri sadržaj u poštanskom pretincu. Sa njim je bio g. V. K. Njegov poštanski pretinac je bio otvoren i prazan. Podnosilac predstavke je ovo prijavio poštanskom službeniku koji je zatim pozvao policiju tvrdeći da je bio pijan i da je vređao službenike pošte.

8. Istog dana, u 12 sati i 20 minuta policija ga je odvela u Krakovski centar za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju (Izba Witrezezwen) gde je zadržan šest sati i trideset minuta. Zaposleni u centru su popunili formular o njegovom boravku.

9. Ovaj formular je unapred pripremljen šablonski dokument. Na njemu je stajao broj 006107/94 i naslov "Formular za vođenje evidencije o boravku u centru za otrežnjavanje" i popunjen je rukom. Osim rubrike za unošenje podataka o identitetu podnosioca predstavke, formular je imao još sedam rubrika. U prvom delu pod nazivom "Zahtev za prijem", stajalo je da je podnosilac predstavke stigao u centar u 12 sati i 45 minuta. Razlozi za njegovo hapšenje su delimično bili napisani rukom, a delimično otkucani na mašini. Operativni deo odeljka 40 (I) Zakona od 26. oktobra 1982. godine (koji je citiran u stavu 26 dole) je bio otkucan na mašini. U komentaru ispisanom rukom je stajalo: "Podnosilac predstavke je galamio u pošti u Uroča Ošedle"

10. U drugoj rubrici, pod nazivom "Mišljenje lekara" stajalo je: 1. Anamneza: (1) Okolnosti, vrsta i količina konzumiranog alkohola, činjenice u vezi s intoksikacijom: (rukopisom) jasno se osećao na alkohol – odbio alko-test. (...) 2. Pregled privedenog lica: (1) Ponašanje: lucidno; u besvesnom stanju; pospano, pričljivo; mirno; glasno ROWDY kavgadžijsko; ćutljivo, pribrano (reči "lucidno" i

"pričljivo" su bile podvučene rukom) (2) Raspobženje: veselo; potišteno; prosečno; uzbuđeno; (reč "prosečno" je bila podvučena rukom) (3) Hod: stabilan; nestabilan; nedostatak ravnoteže (reč "nestabilan" je bila podvučena rukom) (4) Govor: jasan; otežan; nerazgovetan; (reč "otežan" podvučena rukom) (5) Tragovi povraćanja; vidljivi; nevidljivi (reč "nevidljivi" podvučena rukom) (6) Puls: ravnomeran; neravnovreman; jak; slab (reči "ravnomeran" i "jasan" podvučene rukom) (7) Srce: uredan ritam; neuredan ritam; jasni tonovi; nejasni tonovi (reči "uredan ritam" i "jasni tonovi" podvučene rukom) (8) Zenice: široke; normalne; nenormalne; sužene: slabo reaguju; ne reaguju; (reč "normalne" podvučena rukom). (9) Koža: bleđa; crvena; normalno prokrvljena; modra (reč "normalno prokrvljena" podvučena rukom) (10) Pluća: (nečitak rukopis) (11) Trbušna duplja: "u rukopisu" trbuh "nečitki pridevi" (12) Povrede: "u rukopisu" nema (13) Druge lakše bolesti: "u rukopisu" vid ozbiljno oštećen (14) Opis opšteg stanja pregledanog lica: "u rukopisu" stanje umerene intoksikacije "Štampano" Na osnovu pregleda nalazim da je dovedeno lice: (1) u stanju pijanstva i da to opravdava njegovo zadržavanje u centru za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju u trajanju "u rukopisu" 6 "štampano" sati "podvučeno rukom" (2) da ga treba odvesti u zdravstvenu instituciju "nije određeno koju" (3) da nema potrebe da bude smešten u centar za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju "nije određeno koji"."

11. Nazivi narednih rubrika glase: "III. Odluka načelnika centra/smene" i "IV Predmeti koje treba zadržati u centru". Ovde su bili navedeni predmeti koji su oduzeti od privedenog lica: "lična karta (br) DB 3429943; "nečitak opis ostalih dokumenata"; 654.700 "starih" poljskih zlota, ručni sat marke "Polyot" zlatne boje; suzavac; "nečitak opis ostalih predmeta"; ključevi "osamnaest"; novčanik; jakna; košulja; pantalone; kaiš, cipele."

12. Odeljak pod naslovom "Oduzeto alkoholno piće" nije bio popunjen. Rubrika VI "Boravak u centru za otrežnjivanje", je sadržala niz mera koje se mogu primenjivati u odnosu na lice u alkoholisanom stanju (uključujući davanje lekova, kupanje u toploj ili hladnoj vodi, izolaciju, vezivanje uz pomoć kaiševa i posebnih košulja), kao i opis njegovog ponašanja. Ponašanje, mentalno i fizičko stanje podnosioca predstavke su opisani kao "dobri". U poslednjoj rubrici formulara "VII Otpuštanje iz centra za otrežnjivanje" stajalo je da je podnosilac predstavke otpušten posle šest sati i trideset minuta, a prema opisu lekara, u "treznom stanju", i to u 19 časova i 15 minuta. U zabelešci pisanoj rukom stoji da je podnosilac predstavke odbio da potpiše karton.

13. Podnosilac predstavke je 10. maja 1994. tražio od Okružnog tužioca (Prokurator Rejonowy) da pokrene krivični postupak protiv policajaca koji su ga uhapsili 5. maja 1994, kao i protiv osoblja centra za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju u Krakovu. Tvrdio je da su ga policajci tukli i žalio se na ponašanje zaposlenih u centru.

14. Dana 29. maja 1994. podnosilac predstavke je podneo tužbu Regionalnom sudu u Krakovu (Sad Wojewodzki) zahtevajući naknadu zbog "nezakonitih napada od strane službenih 5. maja 1994, kao i zbog krađe ličnih predmeta". Sud je bio mišljenja da zahtev podnosioca predstavke treba preispitati kao zahtev za obeštećenje zbog očigledno neopravdanog hapšenja, shodno članu 487 Zakona o krivičnom postupku.

15. Regionalni sud u Krakovu je 28. novembra 1994. odbacio žalbu podnosioca predstavke smatrajući da je lišenje slobode podnosioca predstavke bilo opravdano. Odluka glasi: "Na osnovu svedočenja "podnosioca predstavke", pismenog obaveštenja XII Policijske stanice, kao "materijala" iz dosijea br. 2 DS 184/94 Okružnog tužilaštva Krakova, i na osnovu formulara o privođenju ... br. 006107 koji sadrži zahtev za prijem, konstatujemo da je "podnosilac predstavke" pod uticajem alkohola remetio javni red "zakłócił porzłdek publiczny" u pošti br. 30... u Krakovu. Policija je intervenisala na zahtev poštanskih službenika. Pošto se uhapšeni osećao na alkohol, on je odveden u centar za otrežnjavanje, gde je, nakon lekarskog pregleda, primljen pošto je ocenjeno da je "u umereno intoksiciranom stanju". Gore navedene činjenice ukazuju na to da je hapšenje "podnosioca predstavke" bilo opravdano. Stoga ne postoje osnovi za dodelu naknade shodno odredbama poglavlja 50 Zakonika o krivičnom postupku".

16. Na osnovu žalbe podnosioca predstavke od 10. maja 1994, Okružni tužilac u Krakovu je 16. oktobra 1994. otvorio istražni postupak na osnovu sumnje da je podnosilac predstavke fizički napadnut, da su mu ukradeni lični predmeti i prekršena druga lična prava.

17. Podnosilac predstavke je 5. decembra 1994. uložio žalbu na odluku Regionalnog suda u Krakovu od 28. novembra 1994. On je tvrdio da odluka suda nije bila zasnovana na čvrstim dokazima, već samo na izjavama policajaca. Dalje je naveo da ga je napao policajac, kao i da su mu neki lični predmeti ukradeni. Podnosilac predstavke se pozvao na članove 3, 6, stav 1 i 13 Konvencije.

18. Dana 25. januara 1995. Apelacioni sud u Krakovu (Sąd Apelacyjny) je odbacio njegovu žalbu. U obrazloženju se kaže: "Žalba "podnosioca predstavke" je neosnovana. Suprotno njegovim navodima, odnosno 5. maja 1994. "podnosilac predstavke" je bio pod dejstvom alkohola; njegovo stanje je opisano kao "umerena intoksikacija". U takvom stanju on je otišao u poštu br. 30 gde je remetio javni red. Zaposleni su pozvali policiju ... Policajac, osetivši da miriše na alkohol ga je odveo u centar za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju. Lekarskim pregledom utvrđeno je da je bio u stanju "umerene intoksikacije" i zadržan je u centru dok se nije otrezno. Podnosilac predstavke je odbio da se podvrgne alko-testu.

"Podnosiocu predstavke" su oduzeti lični predmeti u prisustvu policajca i stavljeni pod nadzor centra... U vezi s tim, mora da se naglasi da policajac nije pokrao podnosioca predstavke. Intervencija policajca i njegovo smeštanje u centar je stoga opravdano. Stoga, ovaj sud ne deli mišljenje podnosioca predstavke da je policajac počinio krivično delo krađe i da je podnosilac predstavke neosnovano uhapšen i smešten u centar za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju.

19. Na zahtev podnosioca predstavke, 8. februara 1995. okružni tužilac u Krakovu je prekinuo istražni postupak. Međutim, 1. decembra 1995. regionalni tužilac Krakova (Prokurator Wojewodziki), na zahtev podnosioca predstavke, preinačio je ovu odluku i naložio naknadni istražni postupak.

20. Policajac iz Krakov-Gžeguški policijske stanice je saslušao V. K, lice koje je bilo svedok događaja 5. maja 1994. u pošti. Relevantni deo iskaza ovog svedoka glasi:

"Poznajem "podnosioca predstavke" od 1969, ali se ne vidimo često niti imamo redovne kontakte. Pre oko godinu dana, ne sećam se tačnog datuma, sreo sam ga u Nova Huti (deo Krakova). Otišli smo zajedno kod optičara, a zatim u poštu. Nije mi rekao zašto ide u poštu. Sa sobom je vodio psa, i pošto istog nije mogao da uvede unutra, ja sam (na molbu podnosioca predstavke) ostao ispred pošte držeći psa za povodac. Podnosilac predstavke je ušao u poštu. Posle izvesnog vremena izašao iznerviran i rekao da ili poštanski službenici nisu zaključali njegov poštanski pretinac, ili ga je neko obio. Zatim se odmah vratio nazad u zgradu pošte. Iz radoznalosti pošao sam za njim vodeći unutra i psa. Odmah zatim dva policajca su ušla i prišla (podnosiocu predstavke). Rekao mi je da izvedem psa iz zgrade. Istovremeno, jedan policajac mi je prišao i legitimisao me. Posle toga sam napustio zgradu. Dok sam stajao ispred ulaza, video sam kako policajci izvode (podnosioca

predstavke) iz zgrade pošte, uvode u maricu i odlaze. Ja mislim da je (podnosilac predstavke) bio miran tokom celog incidenta; pa i ne znam zašto su ga policajci odveli. Nisam video da su ga policajci udarali dok su ga izvodili iz pošte; držali su ga za ruke. Ne sećam se da li je on (podnosilac predstavke) rekao policajcima da je pas koga sam ja držao na povocu njegov..."

21. Policija je 26. februara 1996. obustavila istragu, pošto je utvrdila da nije počinjeno krivično delo. Relevantni deo obrazloženja za takvu odluku glasi:

"...Shodno tome, saslušani su policajci (koji su bili umešani u incident 5. maja 1994). Oni su rekli da je (podnosilac predstavke) odveden u centar za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju (u Krakovu) zbog kavgadžijskog ponašanja i zbog toga što je bio pod dejstvom alkohola. Oni ga nisu tukli: već su ga samo držali za ruke dok su ga vodili ka marici. Takođe su rekli da (podnosilac predstavke) nije sa sobom imao psa, ali da je u pošti bio jedan čovek koji je držao psa (na povocu), konkretno V. K. Međutim, niko nije znao da je to pas (podnosioca predstavke) ... Lekar iz centra za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju (u Krakovu) je potvrdio da je (podnosilac predstavke) bio pod dejstvom alkohola. Odluku je potvrdio okružni tužilac Krakov-Šrudmiešće 27. februara 1996.

22. Pošto je upoznat s razlozima za ovakvu odluku, V. K. je 5. marta 1996. dao sledeću izjavu pred sudskim beležnikom. Relevantni deo izjave glasi:

"Ja, V. K., izjavljujem pred sudskim beležnikom, a pošto sam se upoznao s odlukom da se istraga obustavi, da se ne slažem s opisom događaja čiji sam svedok bio. Kada sam dao svoj iskaz, u potpunosti sam porekao insinuciju da je (podnosilac predstavke) bio pijan; ... Proveo sam jedan sat sa njim pre incidenta (i sada) isključujem mogućnost da je bio pijan. (Podnosilac predstavke) nije pravio scenu u pošti: povisio je svoj glas jednostavno da bi ga čuli jer je veliki broj klijenata govorilo u isti glas... bilo ih je oko dvesta koji su u redovima pred šalterima pošte. Glasno je zahtevao da razgovara sa šefom pošte kako bi dobio objašnjenje zašto je njegovo sanduče bilo otvoreno ... i (zašto) je jedno od sandučića bilo razbijeno... Njegov pas je ostao ispred pošte, jer je u zgradi bila velika gužva ... kako su tvrdili policajci; oni su "jednostavno" lagali. Šef smene u pošti se nije ni pojavio da razgovara (s podnosiocem predstavke); umesto njega pojavili su se policajci i tražili da pokažemo lične karte. Ja sam im pružio svoju ličnu kartu a (podnosilac predstavke) im je smireno dao svoju. Pažljivo su pregledali naše lične karte i nešto beležili u svoje notese. Iz ličnog dokumenta (podnosioca predstavke) jasno je bilo da je čovek invalid (tj. da mu je vid teško oštećen) ... Meni su vratili moju ispravu, ali (podnosioca predstavke) su odveli do marice i

odvezli dalje. Tokom hapšenja (podnosilac predstavke) je bio smiren; samo je tražio od policajaca da ga puste da sa sobom povede psa ili da se oni pobrinu (da ga neko drugi odvede). Ja sam bio svedok onoga što se desilo. Na molbu mu nisu ni odgovorili već su otišli ..."

23. Okružni tužilac Krakov-Srodmiescie je 5. aprila 1996, ex officio obnovio istragu u vezi s događajima 5. marta 1994, ali ju je obustavio 23. maja 1996. pošto je potvrdio da nije počinjeno krivično delo.

II. RELEVANTNO DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

A. Hapšenje lica u alkoholisanom stanju prema Zakonu od 26. oktobra 1982. o obrazovanju za trezvenost i borbi protiv alkoholizma

24. Zakon od 26. oktobra 1982. o obrazovanju za trezvenost i borbi protiv alkoholizma (Ustawa o wychowaniu w trzewoci i przeciwdzialaniu alkoholizmowi -- u daljem tekstu: Zakon od 26. oktobra 1982) predviđa mere koje se mogu primeniti na dve kategorije lica: ona koja su "alkoholičari" i ona koja su "pod dejstvom alkohola". Odeljci 21 do 38 Zakona govore o dobrovoljnom ili obaveznom lečenju "alkoholičara", a odeljci 39 do 40 o merama koja se mogu primeniti na lica "pod dejstvom alkohola".

25. Shodno odeljku 39 Zakona, centri za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju će biti osnovani i njima će rukovoditi opštinske vlasti u opštinama s više od 50.000 stanovnika.

26. Relevantni deo odeljaka 40 ovog Zakona (u verziji koja je važila u vreme koje se odnosi na ovaj predmet) glasi: "1. Lica, koja se pod dejstvom alkohola ponašaju nasilno na javnom ili radnom mestu i mogu ugroziti svoj život ili zdravlje, ili živote i zdravlje drugih, mogu biti odvedena u centre za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju ili u drugu zdravstvenu ustanovu, ili u stan u kome borave. 2. Ukoliko ne postoji takav centar, takva lica mogu biti privedena u "policijsku stanicu". 3. "Lica pod dejstvom alkohola" koja se odvedu u centar za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju ili u policijsku stanicu će tamo biti zadržana dok se ne otrezne, a najduže dvadeset četiri sata. (...) 4. Kada postoje opravdani razlozi za pokretanje postupka s ciljem da se "lice pod dejstvom alkohola" podvrgne obaveznom lečenju

"zbog alkoholizma", "nadležni organi" će o takvoj odluci bez odlaganja obavestiti relevantni odbor za borbu protiv alkoholizma..."

27. Lice koje je uhapšeno, a zatim smešteno u centar za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju, prema odeljku 40 Zakona, nema pravo da pokrene postupak za preispitivanje zakonitosti zbog lišavanja slobode jer, shodno članu 206 Zakonika o krivičnom postupku, samo lice koje je uhapšeno zbog sumnje da je počinilo krivično delo može uložiti žalbu protiv odluke da se liši slobode (vidi presudu Vrhovnog suda (br. I KZP 43/91) od 12. februara 1992. koju je donelo veće od sedam sudija, OSNKW 1992/5--6/32).

28. Uredba Ministarstva za državnu upravu, lokalnu privredu i zaštitu životne sredine od 7. maja 1983. o upućivanju lica pod dejstvom alkohola u centre za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju, organizaciji ovih centara, medicinskoj nezi u njima i troškovima prevoza i boravka u ovim centrima ili u policijskim stanicama (zamenjena Uredbom ministra zdravlja i socijalne politike od 23. oktobra 1996) predviđa detaljna pravila koja se odnose na zadržavanje lica u takvim centrima.

29. U članu 9 Uredbe (u verziji koja je važila u vreme koje se odnosi na ovaj predmet), se kaže:

"1. Lice koje se dovede u centar za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju će bez odlaganja pregledati lekar.

2. Nakon pregleda, lekar će odlučiti da li je potrebno da se to lice zadrži u centru ..., ili uputi u bolnicu ili drugu zdravstvenu ustanovu ... ili da ne postoje znaci intoksikacije koji bi opravdali zadržavanje lica u centru za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju."

30. Ne postoji odredba koja nalaže nadležnim organima da pored lekarskog pregleda nalože dodatna ispitivanja (ispitivanje krvi ili daha na nivo alkohola) da bi se utvrdilo da li je lice u stanju intoksikacije. Relevantni deo člana 16 Uredbe glasi: "Test kojim se utvrđuje nivo alkohola će se sprovesti na zahtev intoksiciranog lica..."

31. Shodno članu 21 Uredbe, lice smešteno u centar za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju će snositi troškove prevoza i smeštaja u iznosu od 20% odnosno 4% prosečne mesečne zarade u javnom sektoru. Ako lice nije u mogućnosti da plati taj iznos, shodno članu 22, centar za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju ima pravo da mu zapleni deo imovine.

B. Pojam "narušavanja javnog reda"

32. Narušavanje javnog reda (zakłócenie porzřadku publicznego) se u relevantno vreme ovog slućaja kvalifikovalo kao prekršaj sankcionisan u skladu sa članom 51 Zakona o administrativnim prekršajima. Ovaj član, u verziji koja je tada bila na snazi, glasi: "1. Svakome ko vikanjem ili bućnim, uznemiravajućim ili sličnim neprikladnim ponašanjem narušava javni red i mir može biti izrećena kazna od najviše dva meseca zatvora ili novćana kazna od Š100.000 doć 1.500.000 poljskih zlota. ...

2. Ako se takvo ponašanje okvalifikuje kao huligansko, ili ako je lice pod dejstvom alkohola ili drugih supstanci, ono se može kazniti kaznom zatvora od najviše tri meseca ... ili novćanom kaznom u iznosu (od 100.000 do 5.000.000 poljskih zlota).

III. PRIPREMNI RADOVI

NA ČLANU 5, STAV 1 KONVENCIJE

33. Osmog septembra 1949. godine Konsultativna skupština Saveta Evrope usvojila je Preporuku 38. Tekst nacrtu odredbe budućeg člana 5 je bio sadržan u članu 2 koji glasi: "Shodno ovoj Konvenciji, države članice svim licima koje borave na njihovim teritorijama obezbeđuju: (1) bezbednost lićnosti, u skladu sa članovima 3, 5 i 8 Deklaracije Ujedinjenih nacija; (...) (3) zaštitu od proizvoljnog hapšenja, pritvaranja, progona i drugih mera shodno članovima 9, 10 i 11 Deklaracije Ujedinjenih nacija..."

34. G. Salen (iz Švedske) je 4. februara 1950. predložio sledeći amandman na član 2, stav 3 Preporuke 38: "Član 2, stav 3: dodati na kraju: "Ova odredba ne isključuje pravo da se preduzimaju potrebne mere za suzbijanje skitnje i alkoholizma ili za poštovanja obaveze izdržavanja porodice."

35. Šestog februara 1950. g. Salen je povukao amandman, "pod uslovom da se u obrazloženju u izveštaju Komiteta eksperata jasno kaže: "... da član 6 koji je u datom momentu bio opšta klauzula koja predviđa ograničenja na zagarantovana prava i slobode u cilju da se priznaju i poštuju prava i slobode drugih i zadovolje uslovi morala, javnog reda i bezbednosti u demokratskim društvima, obuhvati i pravo država članica da preduzimaju korake koji su potrebni za suzbijanje skitnje i alkoholizma, ili u cilju da se poštuje obaveza plaćanja alimentacije."

36. Zabeležen je sledeći komentar na član 6 preliminarnog nacrtu Konvencije: "Predstavnik Švedske je dalje tražio da se unese u zapisnik da tekst člana 6 obuhvata, pravo država potpisnica da preduzimaju potrebne korake u borbi protiv skitnje i opijanja "l'alcoolisme u francuskoj verziji teksta" ili da se obezbedi poštovanje obaveze plaćanja alimentacije; Komitet "ekspertata" se bez dvojbe slaže s ovakvim ograničenjima koja su opravdana radi zaštite javnog morala i reda."

37. Od 6. do 10. marta 1950. godine, na Drugom zasedanju Komiteta eksperata, razmatran je pandan sadašnjem članu 5, stav 1 Konvencije i izmenjen da glasi:

"Niko ne može biti lišen slobode osim u sledećim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom:

- a) u slučaju zakonitog lišenja slobode na osnovu presude nadležnog suda;
- b) u slučaju zakonitog hapšenja i lišenja slobode zbog neizvršavanja zakonite naredbe suda ili radi obezbeđenja ispunjenja neke obaveze propisane zakonom;
- c) u slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode radi privođenja lica nadležnoj sudskoj vlasti zbog opravdane sumnje da je izvršilo krivično delo, ili kada se to opravdano smatra potrebnim kako bi se predupredilo izvršenje krivičnog dela ili bekstvo po njegovom izvršenju;
- d) u slučaju lišenja slobode maloletnog lica na osnovu zakonite odluke u svrhu vaspitnog nadzora;
- e) u slučaju zakonitog lišenja slobode da bi se sprečilo širenje zaraznih bolesti, kao i zakonitog lišenja slobode duševno poremećenih lica, alkoholičara ili uživalaca droge i skitnica;

f) u slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode lica da bi se sprečio njegov neovlašćeni ulazak u zemlju, ili lica koje se nalazi u postupcima deportacije ili ekstradicije."

38. U to vreme, verzija ove tačke na francuskom je glasila: "e) s'il s'agit de la détention régulière d'une personne susceptible de propager une maladie contagieuse, d'un aléné, d'un alcoolique, d'un toxicomane ou d'un vagabond."

39. Konačno, 3. novembra 1950, pošto je Komitet eksperata detaljno razmotrio tekst Konvencije, gore navedeni tekst je izmenjen odredbom iz današnjeg člana 5, stav 1 Konvencije; ove izmene Komiteta su opisane kao "formalne korekcije prevoda". Tada je i u engleskoj verziji reč "alkoholičar" u tački (e) zamenjena rečju "alkoholičari."

POSTUPAK PRED KOMISIJOM

40. G. Vitold Litva je podneo predstavku Komisiji 6. avgusta 1994. U predstavci je tvrdio da je njegovo privođenje u centar za prihvat lica u alkoholisanom stanju u Krakovu 5. maja 1994. bilo nezakonito i proizvoljno i da to čini povredu člana 5, stav 1 Konvencije. On je, pored toga, tvrdio da su ga policajci tog istog dana napali i tukli u nameri da ga liše slobode, kao i da su zaposleni u centru za prihvat lica u alkoholisanom stanju postupali na ponižavajući način, što sve zajedno predstavlja postupanje suprotno članu 3 Konvencije. Na kraju, pozivajući se na član 1 Protokola br. 1, podnosilac predstavke je tvrdio da je upravo zbog toga što je odveden u centar i tamo zadržan izgubio svoje lične predmete i svog psa vodiča.

41. Komisija je 25. septembra 1997. proglasila predstavku (br. 26629/- 95) prihvatljivom u onom delu koji se odnosi na pitanje zakonitosti zadržavanja podnosioca predstavke u centru za prihvat lica u alkoholisanom stanju u Krakovu. Komisija je proglasila ostatak predstavke neprihvatljivim. U svom izveštaju od 4. decembra 1998. (bivši član 31 Konvencije) Komisija nije utvrdila povredu člana 5, stav 1 (s dvadeset jednim glasom za i pet protiv).

ZAVRŠNI PODNESCI SUDU

42. Podnosilac predstavke je, kako u svom podnesku, tako i na raspravi 7. oktobra 1999. zahtevao od Suda da odluči da je on bio nezakonito lišen slobode i da je tužena država prekršila član 5, stav 1 Konvencije. Takođe je tražio od Suda da odredi pravično zadovoljenje shodno članu 41.

43. Država je, sa svoje strane, predložila Sudu da podrži mišljenje Komisije da je privođenje podnosioca predstavke u skladu sa članom 5, stav 1 (e) Konvencije, kao i da odluči da nije bilo povrede člana 5, stav 1.

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANA 5, STAV 1 KONVENCIJE

44. Po mišljenju podnosioca predstavke njegovo lišenje slobode i zadržavanje u centru za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju u Krakovu je bilo nezakonito i proizvoljno. Tvrдио je da njegovo privođenje i zadržavanje ne potpada pod delokrug nijednog izuzetka na pravilo lične slobode iz tačaka (a) do (f) člana 5 Konvencije. Po njegovom mišljenju, njegovo lišavanje slobode nema pravnog osnova ni prema poljskom zakonu, s obzirom na okolnosti, te da se u ovom slučaju radi o povredi člana 5, stav 1 koji predviđa: "1. Svako ima pravo na slobodu i bezbednost ličnosti. Niko ne može biti lišen slobode osim u sledećim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom: a) u slučaju zakonitog lišenja slobode na osnovu presude nadležnog suda;

b) u slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode zbog neizvršenja zakonite sudske odluke ili radi obezbeđenja ispunjenja neke obaveze propisane zakonom; c) u slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode radi privođenja lica pred nadležnu sudsku vlast zbog opravdane sumnje da je izvršilo krivično delo, ili kada se to opravdano smatra potrebnim kako bi se predupredilo izvršenje krivičnog dela ili bekstvo po njegovom izvršenju; d) u slučaju lišenja slobode maloletnog lica na osnovu zakonite odluke u svrhu vaspitnog nadzora ili zakonitog lišenja slobode radi njegovog privođenja nadležnom organu; e) u slučaju zakonitog lišenja slobode da bi se sprečilo širenje zaraznih bolesti, kao i zakonitog lišenja slobode duševno poremećenih lica, alkoholičara ili uživalaca droge ili skitnica; f) u slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode lica da bi se sprečio njegov neovlašćeni ulazak u zemlju, ili lica protiv koga se preduzimaju mere u cilju deportacije ili ekstradicije."

45. Država je osporila ovaj argument. Pozvali su se na mišljenje iz izveštaja Komisije i nastavili da tvrde da je privođenje podnosioca predstavke

izvršeno shodno uslovima iz člana 5, stav 1 (e) Konvencije, tj. shodno odredbi koja dozvoljava "zakonito lišenje slobode ... alkoholičara".

A. Da li je podnosilac predstavke "lišen slobode"

46. Sud je našao, shodno odluci Komisije, koju nisu osporili ni jedna ni druga strana, da zadržavanje podnosioca predstavke u centru za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju u Krakovu predstavlja "lišenje slobode" u smislu člana 5, stav 1 ove Konvencije.

B. Da li je lišenje slobode bilo opravdano po tačkama a do f, stava 1, člana 51.

Opseg predmeta

47. Podnosilac predstavke je smatrao da njegovo lišenje slobode ne potpada ni pod jednu dozvoljenu mogućnost za lišenje slobode lica iz stava 1, član 5.

48. Država je tvrdila da je, kako je Komisija utvrdila, privođenje podnosioca predstavke bilo u skladu sa stavom 1 (e), člana 5, koji predviđa "zakonito lišenje slobode ... alkoholičara".

49. Sud je podsetio strane da član 5, stav 1 Konvencije sadrži listu dozvoljenih osnova za lišavanje slobode lica, koja nije konačna. Shodno tome, nijedno lišenje slobode se neće smatrati zakonitim osim ako ne potpada pod uslove koji su predviđeni u tačkama (a) do (f) člana 5. Međutim, primenljivost jednog od osnova ne izuzima primenljivost drugog: lišenje slobode može biti, zavisno od okolnosti, opravdano shodno odredbama iz jedne ili više tačaka stava 1 člana 5 (vidi, predmet Erkaló protiv Holandije od 2. septembra 1998, Reports of Judgments and Decisions 1998-VI, str. 2477, st. 5).

50. Sud konstatuje da se Država nije pozvala ni na jedan osnov osim iz tačke (e) kako bi opravdali privođenje podnosioca predstavke. Stoga je jasno da ovo lišenje slobode ne potpada pod tačke (a) (b) (c) (d) ili (f) člana 5. Sud ne vidi razloga da misli drugačije. Shodno tome, Sud mora da utvrdi da li je zadržavanje

podnosioca predstavke bilo opravdano prema tački (e), odnosno, da li se može smatrati za oblik "zakonitog lišenja slobode ... alkoholičara" u smislu ove odredbe.

2. Primenljivost tačke (e) stava 1, člana 5 na ovaj predmet

51. U ocenjivanju da li se tačka (e) člana 5 odnosi na ovaj predmet, obe strane su smatrale da je najvažnije odrediti značenje reči "alkoholičari" ("d'un alcoolique" u francuskoj verziji Konvencije).

52. Podnosilac predstavke je bio mišljenja da se, s medicinskog stanovišta, nikada nije moglo tvrditi da se jedan izdvojen slučaj pijanstva može okarakterisati kao "alkoholizam". Na osnovu toga, on je tvrdio da se "lica u alkoholisanom stanju" ne mogu identifikovati kao "alkoholičari" jer ovaj poslednji termin, kako s naučnog tako i s laičkog stanovišta -- opisuje lice koje je zavisno od alkohola, a ne privremeno pod uticajem alkohola.

53. Podnosilac predstavke je dalje rekao da bi trebalo usko tumačiti izraze koji se koriste u Konvenciji, a posebno onim koji se odnose na izuzetke na pravilo lične slobode. U tom kontekstu, podnosilac predstavke je bio mišljenja da svako drugo tumačenje izraza "alkoholičari" ne bi bilo konsistentno svrsi člana 5, kao ni uobičajenom značenju te reči.

54. Država se složila s rezultatima tumačenjem izraza "alkoholičari" koje je pružila Komisija. Posebno je prihvatila da ovaj izraz ne opisuje samo lica koja su zavisna od alkohola, već i ona koja se povremeno opijaju. Međutim, osporili su način na koji je Komisija tumačila ovaj izraz u svom izveštaju.

55. S tim u vezi, Država je odlučno prigovorila mišljenju Komisije koje je zasnovno na članu 31, stav 1 Bečke konvencije o ugovornom pravu od 23. maja 1969 (u daljem tekstu: Bečka konvencija), odnosno da se izraz "alkoholičari", kao i drugi termini iz člana 5, moraju tumačiti na osnovu i u skladu s uobičajenim značenjem izraza. Država je smatrala da se "posebno značenje", kao ono iz stava 4, člana 31 Bečke konvencije, moralo odnositi i na ovaj izraz. Po njihovom mišljenju, namera Visoke strane ugovornice je bila da se dâ široko -- pa samim tim posebno značenje izrazu "alkoholičari". Ovo je zabeleženo tokom pripremnog rada na Konvenciji, koji pokazuje da je ratio legis za omogućavanje "zakonitog lišenja

slobode ... alkoholičara" iz člana 5, bio da se "predvidi i pravo država potpisnica da preduzimaju neophodne korake u suzbijanju ... alkoholizma".

56. Država, takođe, ukazuje da ako bi izrazu "alkoholičari" dali usko, uobičajeno i normalno značenja, onda bi tumačenje člana 5, stav 1 (e) dovelo do apsurdnog i nerazumnog ishoda jer bi, u tom slučaju, lišenje slobode moralo biti zasnovano na pretpostavljenom znanju policije da je to lice medicinski klasifikovano kao alkoholičar. Nadalje, tako usko tumačenje bi vodilo apsurdnim i nerazumnim rezultatima u slučajevima gde se alkoholičar liši slobode dok je u treznom stanju, na primer tokom lečenja. Tako se takvo trezno lice, iako ima dijagnozu da je alkoholičar, ne bi moglo lišiti slobode zato što pripada kategoriji "alkoholičara".

57. Sud, utvrđujući značenje izraza "alkoholičari" prema Konvenciji, će se voditi članovima 31 i 33 Bečke konvencije od 23. maja 1969, kao što je to bio slučaj i u drugim predmetima gde se tražilo tumačenje Konvencije (vidi, na primer, presudu Džonson i dr. protiv Irske, od 18. decembra 1986, Serija A br. 112, str. 24, st. 51, kao i Litgou i dr. protiv Ujedinjenog Kraljevstva od 8. jula 1986, Serija A br. 102, str. 47--48, st. 114 in fine, i str. 49, st. 117).

58. S tim u vezi, Sud ponavlja da, na način na koji je dato opšte pravilo tumačenja u članu 31 Bečke konvencije, proces otkrivanja i utvrđivanja pravog značenja izraza nekog ugovora predstavlja jedinstvenu i zajedničku operaciju. Ovo opšte, čvrsto integrisano, pravilo u istu ravan stavlja različite elemente u četiri stava tog člana (vidi predmet Golder protiv Ujedinjenog Kraljevstva od 21. februara 1975, Serija A br. 18, str. 14, st. 29--30).

59. Redosled po kojem su popisani ti elementi u članu 31 Bečke Konvencije predviđa, međutim, i redosled koji kod postupka tumačenja ugovora mora da se prati. U tom postupku se mora prvo utvrditi uobičajeno značenje izraza iz ugovora - u njihovom kontekstu i u svetlu predmeta i svrhe, kako je navedeno u stavu 1 člana 31. Ovo posebno važi za odredbe koje se, kao što je član 5, stav 1 Konvencije, odnose na izuzetke od opšteg pravila i koje, iz upravo tog razloga, ne mogu biti široko tumačene (vidi presudu u predmetu De Vilde, Oms i Versip protiv Belgije od 18. juna 1971, Serija A br. 12, str. 37--38, st. 68 i Vinterwerp protiv Holandije od 24. oktobra 1979, Serija A br. 33, str. 16--17, st. 37).

60. Sud je konstatovao da reč "alkoholičari", u uobičajenom značenju, opisuje lice koje je zavisno od alkohola. S druge strane, u članu 5, stav 1 Konvencije ovaj izraz se koristi u kontekstu koji se odnosi i na još nekoliko drugih kategorija lica, tj. lica koja mogu širiti zarazne bolesti, duševno poremećena lica, narkomane i skitnice. Postoji veza između svih gore navedenih kategorija lica utoliko što se ista mogu lišiti slobode s ciljem da se upute na lečenje ili zbog drugih socijalnih i medicinskih razloga. Stoga je legitimno zaključiti na osnovu ovog konteksta da je predominantni razlog zbog kojeg Konvencija dozvoljava da lica iz stava 1 (e) člana 5 Konvencije mogu biti lišena slobode ne samo zato što predstavljaju opasnost za javnu bezbednost, već i zato što zaštita njihovih ličnih interesa zahteva lišenje slobode (vidi predmet *Guzardi protiv Italije*, od 6. novembra 1980, Serija A br. 39, str. 36--37, st. 98 in fine).

61. Ovaj ratio legis pokazuje da bi izraz "alkoholičari" trebalo tumačiti u svetlu cilja i svrhe član 5, stav 1 (e) Konvencije. Jasno je da se cilj i svrha ove odredbe ne mogu tumačiti kao da samo omogućavaju lišenje slobode lica koja su u kliničkom stanju alkoholizma. Sud smatra da, prema članu 5, stav 1 (e) Konvencije, lica koja nemaju medicinsku dijagnozu "alkoholičara", ali čiji postupci i ponašanje pod uticajem alkohola predstavljaju opasnost po javni red ili po njih same, se mogu lišiti slobode radi zaštite javnog ili njihovog ličnog interesa, odnosno njihovog zdravlja i lične bezbednosti.

62. To ne znači da član 5, stav 1 (e) Konvencije dozvoljava pritvaranje lica samo zato što su uzimala alkohol. Međutim, Sud smatra da odredbe člana 5 Konvencije ne sprečavaju Državu da preduzima mere na lica koja zloupotrebljavaju alkohol, kako bi sprečila štetu koju bi ona mogla da nanese sebi ili u javnosti, ili da spreči opasno ponašanje pojedinca nakon konzumiranja alkohola. S tim u vezi, Sud je primetio da prekomerna upotreba alkohola bez sumnje predstavlja opasnost po društvo i da lice koje je u stanju pijanstva može da predstavlja opasnost i po sebe i po druge, bez obzira da li je zavisno od alkohola ili ne.

63. Sud dalje smatra da ovakvo značenje izraza "alkoholičari" je potvrđeno u pripremnim radovima na Konvenciji (vidi stavove 33 i 39 gore). U tom smislu, Sud konstatuje da je u komentar preliminarnog nacrtu Konvencije primećeno da tekst relevantnog člana pokriva pravo država potpisnica da preduzimaju mere za suzbijanje skitnje i "alkoholizma". Takođe je konstatovano da Komitet eksperata nije izrazio nikakvu sumnju da se po ovom pitanju može dogovoriti, "pošto su ograničenja prava opravdana potrebama da se zaštiti moral i javni red."

64. Na osnovu toga, Sud zaključuje da je lišenje slobode podnosioca predstavke potpada pod opseg člana 5, stav 1 (e) Konvencije.

C. Da li je lišenje slobode u ovom predmetu bilo "zakonito" i bez samovolje

65. Podnosilac predstavke je, najpre, tvrdio da policija nije imala razloga da ga uhapsi jer nije bio pijan i ponašao se smireno -- pre, tokom i posle hapšenja. Podnosilac predstavke se, kao i pred Komisijom, pozvao na izjavu koju je V. K. dao pred sudskim beležnikom 5. marta 1996. (vidi stavove 20 i 22 gore).

66. Podnosilac predstavke je izjavio nadalje, da ga je lekar vrlo površno pregledao po dolasku u centar za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju u Krakovu i da nije saslušao njegove primedbe na ponašanje policajaca. Nisu urađene odgovarajuće analize da bi se utvrdilo da li je, zaista, bio pijan. Zatim, da mu je naređeno da skine odeću i istu preda službeniku centra, a da pre toga nije imao priliku da opiše okolnosti pod kojima je uhapšen.

67. Podnosilac predstavke je, takođe, tvrdio da nisu postojali osnovi u nacionalnom zakonu za njegovo hapšenje. Posebno nije mogao biti lišen slobode na osnovu sumnje da je počinio delo narušavanja javnog reda jer niti je narušavao red na javnom mestu, niti je ugrozio svoj ili život drugih ljudi u smislu odeljka 40 Zakona od 26. oktobra 1982.

68. Podnosilac predstavke se u načelu složio s mišljenjem da u nekim slučajevima lice pod dejstvom alkohola može predstavljati opasnost za sebe lično kao i za druge osobe, ali je smatrao da ovde to nije bio slučaj. Podnosilac predstavke se pozvao na presudu u predmetu Vinterver (pomenuta gore), tvrdeći da načela koje je razvio Sud u vezi s pritvaranjem "duševno poremećenih lica" koji su navedeni u članu 5, stav 1 (e), zajedno s "alkoholičarima", bi po analogiji trebalo da se primenjuju i na ove poslednje. Po tim načelima, pre nego što se lice legitimno liši slobode, shodno članu 5, stav 1 (e) kao "duševno poremećeno" lice, moraju se pružiti objektivni medicinski dokazi da ono pati od duševnog poremećaja čija vrsta ili jačina zahtevaju obavezno zadržavanje, a takav poremećaj bi morao da traje sve vreme pritvora. Podnosilac predstavke je tvrdio da, u okolnostima njegovog slučaja, nije postajao razlog zbog kojeg bi se on okvalifikovao kao "alkoholičar", pa čak ni

kao neko "pod dejstvom alkohola". Ne samo da je tada bio trezan, već nisu postojali nikakvi medicinski dokazi na osnovu odgovarajućih analiza da je zloupotrebjavao alkohol.

69. Podnosilac predstavke je osporio verodostojnost dokaza na osnovu kojih je nacionalni sud zaključio da je bio pod dejstvom alkohola u dato vreme. Poričući da je odbio da se podvrgne analizi za utvrđivanje nivoa alkohola u dahu, podnosilac predstavke je izjavio da ne samo da lekar u centru za prihvata lica u alkoholisanom stanju nije uradio takvu analizu, već da mu nije ni izmerio pritisak. Sve u svemu, podnosilac predstavke je izjavio da su ga nadležni organi lišili slobode proizvoljno i u suprotnosti nacionalnim zakonom.

70. Država je izjavila da je podnosilac predstavke lišen slobode zato što je u alkoholisanom stanju remenio javni red. Njegovo postupanje i ponašanje su opravdali privođenje u centar za prihvata lica u alkoholisanom stanju shodno članu 40 Zakona od 26. oktobra 1982.

71. Država je podvukla da nije moglo biti nikakve sumnje da je podnosilac predstavke bio pod dejstvom alkohola u trenutku kada je priveden, pošto je lekar to utvrdio na osnovu simptoma koje je uočio tokom pregleda. Ukazala je i na to da je u dokumentima o boravku podnosioca predstavke u centru za prihvata lica u alkoholisanom stanju podnosilac predstavke odbio da se podvrgne analizi daha, uz pomoć koje bi se nivo alkohola u krvi precizno odredio. Država je, takođe, tvrdila da ne može biti govora ni o jednom elementu proizvoljnosti nacionalnih organa zbog odvođenja podnosioca predstavke u centar za prihvata alkoholisanih lica u Krakovu i njegovog zadržavanja onoliko koliko je bilo potrebno da se otrezni.

72. Sud je ponovio da prema članu 5 Konvencije svako lišenje slobode mora biti "zakonito", što obuhvata i uslov da se lišenje slobode mora sprovesti "u skladu s postupkom propisanim zakonom". Po ovom pitanju, Konvencija se u osnovi poziva na nacionalni zakon i predviđa obavezu poštovanja materijalnih i proceduralnih odredbi.

73. Konvencija, takođe, zahteva da svaka mera koja dovodi do lišenja slobode pojedinca mora biti kompatibilna sa svrhom stava 5, odnosno da štiti

pojedince od proizvoljnosti (vidi predmet K. F. protiv Nemačke od 27. novembra 1997, Reports 1997-VII, str. 2674, st. 63).

74. U ovom konkretnom predmetu, Sud smatra da nema spora oko činjenice da je policija, pri hapšenju podnosioca predstavke i njegovom odvođenju u centar za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju poštovala postupak predviđen u odeljku 40 Zakona od 26. oktobra 1982. Stoga, Sud smatra da je lišenje slobode podnosioca predstavke bilo zasnovano na poljskom zakonu.

75. Sud, takođe, konstatuje da su osnovni zakonski uslovi za primenu mera predviđenih u odeljku 40 Zakona od 26. oktobra 1982: prvo, da je lice koje se lišava slobode u alkoholisanom stanju, i drugo, da je njegovo ponašanje nasilno ili da ugrožava svoje zdravlje i život ili život i zdravlje drugih (vidi stav 26 gore).

76. Nije na ovom Sudu da preispituje da li su nacionalni nadležni organi pravilno odlučili shodno poljskom zakonu. Zadatak ovog Suda je da utvrdi da li je pritvaranje podnosioca predstavke predstavljalo "zakonito lišenje slobode" "alkoholičara", u okviru autonomnog značenja Konvencije, kako je Sud to obrazložio u gornjim stavovima 57 i 63.

77. S tim u vezi, Sud izražava duboku sumnju u to da se podnosilac predstavke, pod dejstvom alkohola, ponašao na način koji bi predstavljao opasnost za javnost ili za njega, ili da su njegovo zdravlje ili bezbednost bili ugroženi. Sumnju Suda pospešuje i prilično trivijalna osnova za pritvaranje podnosioca predstavke, kao i činjenica da je on praktično slep.

78. Sud ponavlja, da je odsustvo proizvoljnosti neophodan element "zakonitosti" lišenja slobode lica u smislu člana 5, stav 1 (e). Lišenje slobode pojedinca je tako ozbiljna mera koja se može opravdati samo onda, ako su prethodno razmotrene druge manje rigorozne mere i kada se tvrdi da su one nedovoljne da se zaštiti interes pojedinca ili javni interes. To znači da nije dovoljno da lišenje slobode lica bude u skladu s nacionalnim zakonom, već i da je takva mera bila neophodna u datim okolnostima.

79. Međutim, čini se da se u ovom slučaju nije uzelo u obzir to da odeljak 40 Zakona od 26. oktobra 1982. predviđa nekoliko drugih mera koje se mogu primeniti na alkoholisano lice, od kojih je pritvaranje u centru za prihvat lica u alkoholisanom stanju najekstremnija. Prema ovom odeljku Zakona, alkoholisano lice se ne mora pritvarati, već se može odvesti u policijsku stanicu, neku zdravstvenu ustanovu, ili u njegov stan (vidi stav 26 gore).

80. Odsustvo takvih razmatranja u ovom slučaju, iako su izričito predviđeni zakonom, je uverilo ovaj Sud da se lišenje slobode podnosioca predstavke ne može smatrati "zakonitim" prema članu 5, stav 1 (e). Stoga Sud smatra da je povređena ta odredba Konvencije.

II. PRIMENA ČLANA 41 KONVENCIJE

81. Član 41 Konvencije glasi: "Kada Sud utvrdi prekršaj Konvencije ili protokola uz nju, a unutrašnje pravo Visoke strane ugovornice u pitanju omogućava samo delimičnu odštetu, Sud će, ako je to potrebno, pružiti pravično zadovoljenje oštećenoj strani".

A. Šteta

82. Podnosilac predstavke je tvrdio da je pretrpeo materijalnu štetu u iznosu od 1.900 novih poljskih zlota (PLN), što je jednako vrednosti ličnih predmeta koje su mu oduzeli i zadržali zaposleni u centru za prihvat lica u alkoholisanom stanju u Krakovu. On je, takođe, tražio da mu se isplati iznos jednak 600.000 američkih dolara (USD) na ime naknade nematerijalne štete zbog duševnog bola koji je pretrpeo zbog lišenja slobode.

83. Predstavnici Države su bili mišljenja da je taj iznos preteran. Tražili su od Suda da odluči da je ustanovljenje kršenje Konvencije dovoljna naknada, odnosno pravično zadovoljenje. U suprotnom, pozvali su Sud da preispita traženi iznos za pravično zadovoljenje na osnovu sudske prakse, kao i da uzme u obzir ekonomsku situaciju u Poljskoj.

84. Sud konstatuje da, u pogledu zahteva za naknadu materijalne štete, podnosilac predstavke nije tražio povraćaj njegovih ličnih predmeta od nacionalnih vlasti. Shodno tome, Sud odbacuje ovaj zahtev podnosioca predstavke.

85. Međutim, Sud je zaključio da je podnosilac predstavke pretrpeo nematerijalnu štetu, koja se ne može nadoknaditi samo ustanovljenjem kršenja prava iz Konvencije. Nakon procene, Sud dodeljuje podnosiocu predstavke 8.000 poljskih zlota (PLN).

B. Sudski troškovi i drugi izdaci

86. Podnosilac predstavke je tražio iznos od 23.530 američkih dolara (USD) na ime sudskih troškova i drugih izdataka u vezi s postupkom pred Komisijom i Sudom.

87. Država je izjavila da je traženi iznos preteran, imajući u vidu važeće tarife u Poljskoj i tražila od Suda da navedeni iznos umanjí.

88. Sud je primetio da je prema kriterijumima iz sudske prakse, potrebno da se utvrdi da li je podnosilac predstavke zaista snosio iznos koji potražuje, kao i da je to potraživanje bilo razumno (vidi između ostalog, predmet Ozturk protiv Turske (GC), br. 22479/93, st. 83, ECHR 1999-VI). Primenjujući navedene kriterijume na ovaj predmet i dajući pravičnu procenu, Sud smatra da je razumno odrediti naknadu od 15.000 poljskih zlota (PLN) na ime troškova, zajedno s porezom na dodatu vrednost koji se može naplatiti, umanjenu za 13.174 francuskih franaka koliko je Savet Evrope isplatio na ime pravne pomoći.

C. Zatezna kamata

89. Prema saznanjima Suda, zvanična kamatna stopa u Poljskoj u vreme donošenja ove presude je iznosila 21% na godišnjem nivou.

IZ TIH RAZLOGA, SUD

1. Smatra sa šest glasova prema jedan da je član 5, stav 1 Konvencije prekršen;

2. Smatra jednoglasno:

(a) da tužena država u roku od tri meseca isplati podnosiocu predsavke sledeće iznose;

(i) na ime nematerijalne štete, iznos od 8.000 poljskih zlota (osam hiljada PNL);

(ii) na ime troškova iznos od 15.000 poljskih zlota (petnaest hiljada), zajedno s porezom na dodatnu vrednost ukoliko se isti naplaćuje, umanjen za iznos od 13.174 francuska franka (trinaest hiljadastosedamdesetčetiri FRF) koji će se pretvoriti u zlote po važećem kursu na dan izricanja ove presude;

(b) da će Država, po isteku roka od tri meseca, plaćati i kamatu po stopi od 21% na navedene iznose.

3. Odbacuje jednoglasno preostala potraživanja na ime pravičnog zadovoljenja.

Presuda je sačinjena na engleskom jeziku i objavljena u pismenom obliku 4. aprila 2000. godine, shodno pravilu 77, stav 2 i stav 3 Poslovnika Suda.

Erik
Mark Fišbah

Fiberg

Sekretar
Predsednik

Shodno članu 45, stav 2 Konvencije i pravilu 74, stav 2 Poslovnika Suda, ovoj presudi pripajaju se sledeća mišljenja:

(a) saglasno mišljenje g. Konfortija

(b) saglasno mišljenje g. Bonela

(c) izdvojeno mišljenje g. Baka.

SAGLASNO MIŠLJENJE SUDIJE KONFORTIJA

(Prevod)

Delim mišljenje sudije Bonela da, izuzetak u članu 5, st. 1 (e) koji dozvoljava lišenje slobode, se odnosi samo na alkoholičare, pa se stoga ne može primenjivati na druga lica, koja su, kao i podnosilac predstavke, povremeno u alkoholisanom stanju. *In claris non fit interretatio!* Teško mi je da razumem kako većina može da zaključi da je u ovom predmetu prekršen član, ako je prihvaćeno da se 5, stav 1 (e) odnosi i na lica koja su povremeno u alkoholisanom stanju. Drugim rečima, ne razumem kako je moguće da ako smo prihvatili da je ova odredba primenjiva, neko misli da su vlasti države Poljske primenile proizvoljne i nesrazmerne mere time što je podnosilac predstavke zadržan šest i po sati u centru za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju, odnosno, dok se, prema proceni lekara koji ga je pregledao, ne otrezni. Ova primedba nema za cilj da kritikuje većinu, niti bi to predstavljalo predmet za izdvojeno mišljenje. Ja jednostavno smatram da je ovakav opšti komentar odgovarajući u ovom predmetu, kao i u drugim sličnim predmetima, a koji se odnosi na subsidijarnu i supranacionalnu prirodu Suda. Po mom skromnom mišljenju, pošto Konvencija pruža mogućnosti da se Državi jasno i precizno ukaže kako treba ili ne treba da postupa, odluke Suda ne smeju zavisiti od minornih detalja u predmetu. U suprotnom bismo rizikovali da proizvoljna odluka ovog Suda zameni proizvoljnu odluku nacionalnog suda, a da se pri tom ne ukaže Državi kako da ubuduće izbegne kršenje Konvencije.

SAGLASNO MIŠLJENJE SUDIJE BONELA

Složio sam se sa većinom da je prekršen član 5, stav 1 Konvencije, ali ne mogu da podržim zaključke iz stavova 60--64 presude. Prema mišljenju Suda, izuzetak na pravo uživanja osnovnog prava slobode lica iz tačke (e) stava 1, člana 5 se odnosi i na ovaj predmet. Ovaj izuzetak se odnosi na "zakonito lišenje slobode ... alkoholičara". Postavlja se pitanje da li Konvencija, time što dozvoljava pritvaranje alkoholičara, dozvoljava i lišenje slobode lica koja nisu alkoholičari već su u prolaznom alkoholisanom stanju. Sa stanovišta činjeničnog stanja, mora se podvući da nisu postojali dokazi o tome da je podnosilac predstavke alkoholičar. U najgorem slučaju (ako uopšte) on je u vreme incidenta bio u stanju umerenog pijanstva. Član

5, stav 1 (e) predviđa mogućnost "zakonitog lišenja slobode lica da bi se sprečilo širenje zaraznih bolesti, kao i zakonitog lišenja slobode duševno poremećenih lica, alkoholičara ili uživalaca droge i skitnica". Ovakve klasifikacije imaju jedan zajednički faktor: odnose se na trajna i zavisna stanja koja su društveno opasna, ali ne i na manifestacije koje su prolazne ili se dese jednom. Skitnica je lice koji živi život skitajući, a ne neko lice koje u jednom trenutku nema krov nad glavom. Zavisnost od droga se, takođe, odnosi na trajno stanje, a ne na izolovan slučaj konzumiranja zabranjene supstance. Biti duševno poremećen se odnosi na lice trajno oštećenih metalnih sposobnosti, a ne na izolovan slučaj nenormalnog ponašanja. U Konvenciji "alkoholičari" su svrstani u ovu grupu lica čije se stanje može smatrati trajnim. Na osnovu ejusdem generis načina tumačenja, bilo bi abnormalno i pogrešno reći, u istoj rečenici, da se četiri od pet kategorija mogu opisati kao trajna stanja, a samo jedna kategorija tj. "alkoholičari" kao izolovani slučajevi privremene intoksikacije. U suprotnom, pojam "alkoholičari" bi pobio simetriju koju su namerno izveli autori ove Konvencije. Kada bi se izrazom "alkoholičari" opisivali samo izolovani slučajevi intoksikacije to bi bilo suprotno kontekstu harmonično sličnih pojmova. Većina se složila da (vidi stav 49 presude) "član 5, stav 1 Konvencije sadrži listu dozvoljenih osnova za lišavanje slobode lica, koja nije konačna. Shodno tome, nijedno lišenje slobode se neće smatrati zakonitim osim ako ne potpada pod uslove koji su predviđeni u tačkama (a) do (f) člana 5." Drugim rečima, Sud ne može, proširujući postupak tumačenja, dodavati osnove za lišenje slobode koji su pobrojani u članu 5, stav 1. "Tekst člana 5, stav 1 ... sadrži konačan spisak izuzetaka"¹⁸. I "izuzeci predviđeni u članu 5, stav 1 zahtevaju usko tumačenje." Pored toga, većina smatra (vidi stavove 59--60 presude) da je od fundamentalnog značaja za pravilnu primenu Konvencije, da se "utvrditi uobičajeno značenje izraza" i da "reč "alkoholičari", u uobičajenom značenju, opisuje lice koje je zavisno od alkohola" (kurziv moj). Drugim rečima, uobičajeno značenje reči "alkoholičari" (a ovo značenje bi trebalo da bude ono koje se koristi), isključuje lica koja nisu zavisna od alkohola, ali koja su povremeno u privremenom alkoholisanom stanju. Iz nacionalnog zakona tužene Države se jasno vidi da je razlika između "alkoholičara" i "lica u alkoholisanom stanju" od najvećeg značaja. Taj Zakon, značajno, predviđa primenu dve različite grupe mera: jedne mere u odnosu na lica koja su zavisna od alkohola, a druge mere koje su rezervisane za lica koja su samo u alkoholisanom stanju (vidi stav 24 ove presude). Većina se složila da bi se izraz "alkoholičari" trebalo tumačiti prema uobičajenom značenju tog izraza (lica koja pate od kliničke zavisnosti od alkohola), i da je nedopustivo dodavati izuzetke na iscrpan spisak istih iz člana 5; i konačno, da se izraz "alkoholičari" može samo usko tumačiti. Stoga je, po mom mišljenju, iznenađujuće što je Sud izmenio uobičajeno značenje pojma "alkoholičari" i istim obuhvatio lica koja nisu u kategoriji "alkoholičara," već pripadaju grupi lica koja su povremeno pod privremenim uticajem alkohola. Obe grupe su po mom mišljenju nesrećno stavljene u istu korpu. Ovakav pristup je po meni bio pogrešan i opasan. Sud je, po prvi put, i to itekako,

odstupio od svoje dobre tradicije, koja je do sada pobožno negovana -- da ne proširuje spisak izuzetaka koji se odnose na lišenje slobode. Ova presuda je ogroman korak nazad i ja se s tim ne mogu pomiriti. Ovaj nov pristup je uznemiravajući utoliko što kada se jednom krene s menjanjem razloga kojim se opravdava lišenje slobode, ne možemo ni pretpostaviti kada će se taj proces zaustaviti. Danas su to alkoholičari i lica pod dejstvom alkohola. A sutra? Ovo je daleko od načela da se "Konvencija mora tumačiti kao živi instrument." Ja sam uvek za širenje horizonta koji obuhvata Konvencija, pod uslovom da se time unapređuje cilj Konvencije -- unapređenje i jačanje vladavine ljudskih prava. U ovom konkretnom slučaju, postignut je potpuno suprotan rezultat. Ovo mi se čini kao sudski aktivizam da se ograniči uživanje ljudskih prava. Većina je ovim odobrila dodatna ovlašćenja državama da liše pojedince slobode. Ovim se u velikoj meri ograničava zaštita pojedinca. Po mom mišljenju, ovakva odluka se ne može podvesti pod princip "tumačenja Konvencije kao živog instrumenta." Svestan sam da lica, koja nisu alkoholičari već se privremeno nalaze u alkoholisanom stanju, mogu da predstavljaju opasnost po sebe i druge. Ja podržavam mere kojima se oni mogu sprečiti da povrede sebe ili druge. Ja veoma podržavam pravila koja imaju za cilj suzbijanje potencijalnih štetnih posledica. To uključuje da nadležni organi isprate takvo lice do njegovog stana, bolnice, da ih spreče da upravljaju vozilima u tom stanju, kao i da ih gone u slučaju da remete mir i red. Ali, po mom mišljenju -- a verujem i prema Konvenciji -- potrebno je povući liniju u pogledu normi koje omogućavaju da se lice koje nije alkoholičar liši slobode kada nije počinilo krivično delo.

IZDVOJENO MIŠLJENJE SUDIJE BAKA

U potpunosti se slažem s mišljenjem Suda da je podnosilac predstavke bio lišen slobode, kao i da njegovo pritvaranje potpada pod član 5, stav 1 (e) Konvencije. S druge strane, ne mogu da se složim sa Sudom u pogledu zakonitosti ovog lišenja slobode. Shodno tome, mišljenja sam da u ovom konkretnom predmetu Konvencija nije prekršena. Smatram da pravilno tumačenje člana 5, stav 1 (e) Konvencije zahteva ne samo da se praktično i zakonski utvrdi tačno značenje izraza "alkoholičari", već i da njegova primena bude u skladu s prethodnom praksom Suda. Za svrhu člana 5, stav 1 (e) usko tumačenje izraza "alkoholičari" moglo je da dovede do pojma koji bi bio neprimenljiv. Ako policija može da lišava slobode samo lica koja su medicinski klasifikovana kao zavisna od alkohola, odredba bi izgubila praktični značaj jer takve informacije obično nisu dostupne policiji u vreme kada ona treba da izvede akciju. Policija bi bila nemoćna protiv onih lica koja nisu zavisnici od alkohola, ali su privremeno u alkoholisanom stanju, a kada je potrebno da se liše slobode da bi se sprečilo ozbiljno remećenje javnog reda ili kada alkoholisano lice može da ugrozi svoj život ili javnu bezbednost. Ja stvarno

mislim da potrebna zaštita protiv proizvoljnog lišenja slobode ne leži u široj ili užoj definiciji pojma "alkoholičari", već u drugim elementima. Lice koje je zavisno od alkohola ne mora biti nužno opasno u momentu "trezvenosti"; a s druge strane, neko ko je privremeno pod dejstvom alkohola može ozbiljno da naudi sebi i drugima. Opasnost je u suštini ista u obe situacije i, stoga sam mišljenja da bi u takvoj situaciji lišenje slobode prema članu 5, stav 1 (e) moglo da bude opravdano u oba slučaja. Po mom mišljenju, od odlučujućeg značaja je da se spreči proizvoljno lišenje slobode lica koja pripadaju bilo široj ili užoj kategoriji alkoholičara. Zato je na samom kraju najvažnije je da, kada policija odluči da liši neko lice slobode po tom osnovu, ta odluka bude zasnovana na objektivnom stručnom mišljenju lekara, kako je rečeno, između ostalog, u presudi u predmetu Vinterwerp: "Sama priroda onoga što treba da utvrdi nacionalno nadležno telo ... zahteva objektivno mišljenje medicinskog stručnjaka" (Vinterwerp protiv Holandije od 24. oktobra 1979, Serija A br. 33, str.17--18, st. 39). U presudi u predmetu Vinterwerp se kaže: "u odlučivanju da li je potrebno da se lice liši slobode kao "duševno poremećeno", unutrašnjim nadležnim organima se mora priznati određeni nivo diskrecionog prava, pošto je prvenstveno na nacionalnim nadležnim organima da procene dokaze koji su im pruženi za konkretan slučaj..." (ibid., str. 18, st. 14). Mislim da je ovaj princip jasno primenljiv u ovom predmetu. U ovom slučaju lišenje slobode je imalo adekvatan osnov. Neosporno je da je podnosioca predstavke pregledao lekar neposredno posle incidenta do koga je došlo u pošti. Činjenica je takođe da je lekar, na osnovu nekoliko fizičkih simptoma intoksikacije, zaključio da je podnosilac predstavke "u umereno alkoholisanom stanju", a prema nalazima nacionalnog suda isti je remetio red na javnom mestu. Uzimajući u obzir marginu slobodne procene domaćih nadležnih vlasti, ne nalazim ubedljiv argument da je pritvaranje podnosioca predstavke u centru za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju u Krakovu tokom šest sati i trideset minuta bilo proizvoljno, pa stoga i nezakonito prema članu 5, stav 1 (e) Konvencije.

**Zahvaljujemo Kancelariji Saveta Evrope u Beogradu na ustupanju prevoda presuda Evropskog suda za ljudska prava za potrebe ove baze
Prevod preuzet iz knjige "ODABRANE presude I" / Evropski sud za ljudska prava; (urednik Vladan Joksimović; prevod Danica Kraljević, Predrag Sibinović ; stručna redakcija prevoda Tatjana Papić). - Beograd: Savet Evrope, Kancelarija u Beogradu, 2005 (Beograd: Dosije). ISBN 86-84437-27-6
CIP - Katalogizacija u publikaciji Narodna biblioteka Srbije, Beograd 347.951:341.645(4)**

